

שחר בוקמן
עורך אקולוגיה וסביבה

ציטוט מומלץ

בוקמן ש. 2011. דבר העורך.
אקולוגיה וסביבה 2(4): 242.

שמורת הטבע ביתן אהרון | צילום: ד"ר אבישי טייכר, מתוך אתר פיקיוקי

6 בנובמבר, 2011

גיליון חורף 2011 / כרך 2(4)

דבר העורך

דבר העורך

"אני בא מכיוון קפיטליסטי מושבע. התפקיד שלי הוא לשרת
את בעלי המניות. להביא להם בסוף היום צ'ק."

— מנכ"ל חמת גדר (הדף הירוק, 13.12.2001)

שלום רב,

ראייה עסקית נאו-ליברלית מסוג זה רווחת במקומותינו ונתפסת ראויה ואף רצויה. אבל האם תפיסה זו מתאימה לשמש מצפן המכוון את אלו המנהלים אתרים שחשיבותם הציבורית יקרת ערך? ייתכן שדברי מנכ"ל חמת גדר שהובאו לעיל, מסבירים – היתר – מדוע מוזנחת העיר הרומית המפוארת במקום. אבל דברים אלה לא עומדים לבדם. 58 חברי כנסת (כנגד עשרה מתנגדים בלבד) הצביעו בקריאה טרומית בעד הצעת חוק פרטית, המקדמת את העברת ניהולם ותפעולם של הגנים הלאומיים בישראל לידי גופים פרטיים ללא מטרת רווח, בהיתר מהשר להגנת הסביבה.

כשאני מטייל להנאתי בפנינות החן של הארץ, לרוב אני לא שם לב אם ביקרתי בשמורת טבע או בגן לאומי. המשותף לכולם הוא שהם שטחים בעלי שימוש ציבורי מובהק וערכיות גבוהה מבחינת הטבע, השטחים הפתוחים, הנוף או המורשת. עקב חשיבותם של השטחים, הפקיד העם את ניהולם בנאמנות אצל בא כוחו – הממשלה, ובפועל מנהלת אותם רשות הטבע והגנים הלאומיים על פי חוק.

בחודשים האחרונים מתנהלים מאבקים ציבוריים על זכותו של הציבור ליהנות מהרווחים המופקים ממשאבי הטבע בישראל (מתגליות הגז בים התיכון וממחצבי ים המלח). רוב הגנים הלאומיים אינם מניבים רווחים, אך גם אם לא מדובר בהפרטה של משאב כלכלי אלא בניהול המשאבים הסביבתיים-ההיסטוריים-הרוחניים שלנו, עדיין קיים חשש מניגוד עניינים מובנה בין שיקולים כספיים צרים (היות שגם מלכ"רים זקוקים להכנסות), לבין שיקולים ציבוריים, ובכללם גם שיקולים אקולוגיים וסביבתיים. האם תאגיד שינהל את הגן הלאומי עין עבדת, למשל, יגביל את שעות הפתיחה כדי לאפשר לחיות הבר גישה

למקור המים היחידי באזור? למדינה יש אינטרס ויכולת לאזן בין הבאת מספר המבקרים וההכנסות מהאתר למקסימום לבין שיקולים ציבוריים וסביבתיים. ומה יהיו האינטרסים של תאגיד?

בדברי ההסבר לתיקון החוק נטען כי הצורך בתיקון נובע "מהקושי של רשות הטבע והגנים הלאומיים לתפעל לבדה את כל הגנים הלאומיים ברמה המניחה את הדעת". בעוד שעל עקרונות ניהול הגנים הלאומיים ושמורות הטבע ניתן לקיים דיון ציבורי (גם בכתב עת זה), הרי אין מקום להתנערות המדינה מנכסי המרחבים הציבוריים והמורשת הלאומית שלה. האם לא מתנופף דגל שחור מעל ניסיונות ההפרטה של משאבי הטבע והמורשת שלנו, כגון הר הכרמל, מצדה, חופי פלמחים ואכזיב, עתיקות קיסריה, עין עבדת, מבצר מונפור ור תבור?

המניע האמיתי להצעת החוק הוא סיכול עתירה שהוגשה לבג"צ כנגד שיתופה של עמותת אלע"ד בניהול מתחם עיר דוד, שבשטח הגן הלאומי סובב חומות ירושלים. רגישות פוליטית רבה ממוקדת באתר זה, שעמותה הפועלת לקידום התיישבות יהודית במזרח ירושלים מציגה בו את ערש התהוות ממלכת בית דוד ואת ימיה המפוארים של תקופת הבית השני, מתחת לבתי שכונת סילוואן הצפופה. בעוד שמאבק נסוב סביב עיר דוד, הצעת תיקון החוק היא מרחיקת לכת, ובגינה עשויים נכסי צאן ברזל ליפול קרבן בידי גופים ששיקוליהם הניהוליים עלולים לעמוד כנגד שיקולי שמירת הטבע.

מחלוקות אידאולוגיות ופוליטיות יש לפתור לא על חשבון משאבי הטבע והסביבה השייכים לכלל הציבור.

קריאה מהנה ומעשירה,

שחר בוקמן